

УДК 341.645.5-053.2

Беркела Ганна Юрїївна –

студентка 3-го курсу

міжнародно-правового факультету

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Hanna Yu. Berkela –

3rd year student of

International Law Faculty,

Yaroslav Mudryi National Law University

(77 Pushkinska St., Kharkiv, 61024, Ukraine)

Міжнародно-правовий захист прав дітей у діяльності міжнародних організацій і у практиці Європейського Суду з прав людини

У статті розглянуто сутність і особливості механізму захисту прав дитини у діяльності міжнародних організацій і у практиці Європейського Суду з прав людини. Досліджено теоретичні концепції та практичний досвід міжнародного захисту прав дітей. Обґрунтовано позиції про існування тенденції визнання міжнародною спільнотою за дитиною значного масиву її прав та інтересів, а також про напрацювання ефективного механізму їх захисту.

Ключові слова: права дитини, дитина, Організація Об'єднаних Націй, міжнародно-правові договори, рішення Європейського Суду з прав людини, захист.

В статье рассмотрены суть и особенности механизма защиты прав ребенка в деятельности международных организаций и в практике Европейского Суда по правам человека. Исследованы теоретические концепции и практический опыт международной защиты прав детей. Обоснованы позиции о существовании тенденции признания международным сообществом за ребенком значительного массива его прав и интересов, а также о наработке эффективного механизма их защиты.

Ключевые слова: права ребенка, ребенок, Организация Объединенных Наций, международно-правовые договора, решения Европейского Суда по правам человека, защита.

H. Yu. Berkela Role of International Organizations and the European Court of Human Rights in the Field of International Protection of Children's Rights

The article analyzes the role of different international organizations and the European Court of Human Rights (ECHR) in the field of international protection of children's rights. The main idea of the article is to determine modern methods and mechanisms of protection and realization of children's rights in international law. Much attention is given to the fact that there are a lot of different international documents that regulate this issue. The author analyzed such documents are Convention on the Rights of the Child, the Declaration of the Rights of the Child and expressed her opinion on their effectiveness. It is described in short the protection of children's rights at the regional level. The article outlines the opinions and views of various scholars who had been working in the field of child rights protection. The article admonishes that everybody has the right to apply to the European Court of Human Rights in case of violation and non-recognition of rights. The article states that numerous ECHR decisions exist on issues related to the protection of the rights of the child based on the provisions of international law. The article defines some problematic aspects of the protection of children's rights. Some attention is drawn to the collisions of the legal regulation of this issue and cases of violation of the rights of the child. Theoretical concepts and practical experience regarding the international protection of the rights of the child in international law are explored in the article. The author mentions that the national legislation of some countries in the sphere of children's rights is not perfect enough. Therefore international standards have to serve as a basis on which it would be possible to construct and develop a domestic law system that will respect children's rights. It is stressed that in the modern world exists a tendency for recognition of almost all rights and

interests of the child. It is reported that new mechanisms for the protection of children's rights are developing because existing mechanisms for the protection of children's rights are not effective enough. Therefore the author gives some recommendations on how to solve those issues. The article states that the approaches to understanding the essence of children's rights, possibilities should be changed. The article suggests that the creation of the concept "child's safety" which would be a base point for national security development of world order - could be such an approach.

Keywords: *the rights of the child, child, United Nations, international legal treaties, the judgment of the European Court of Human Rights, protection.*

Постановка проблеми. Дитина завжди була особливим суб'єктом правовідносин, права і свободи якої залежали від волі батьків, а згодом і від політики держави. Захист прав дітей є одним з основних завдань державної політики більшості країн світу. Поряд з цим це є глобальною проблемою сучасності, у розв'язанні якої має бути зацікавленим усе людство. Головною причиною цього є той факт, що прийняті міжнародні стандарти не гарантують захисту прав дітей ані у тих країнах, які їх розробили та широко використовують, ані в інших. А тому, актуальним є дослідження ефективності використання міжнародних механізмів щодо захисту прав дітей у світі. Зокрема, статистичні дані свідчать про грубі порушення прав дітей у таких розвинених країнах, як США, Канада, Фінляндія, Австрія, Бельгія, Польща, Нідерланди. Не краща ситуація на сьогодні й в Україні, де відсутнє чітке законодавство стосовно визначення прав дітей, шляхів їх порушення та санкцій для порушників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У світовому просторі проблема захисту прав дітей висвітлена в достатній кількості наукових праць. Зокрема у цьому напрямі слід відмітити діяльність таких вчених як: С.Айвазарова, С.Айзекса, В.Карташкіна, М.Родрігеса, Н.Коломоєць, О.Мамич, Ю.Трестер та багато інших. Питання міжнародного захисту прав дитини широко досліджували і вітчизняні вчені, серед яких В.Буткевич, К.Левченко М.Буроменський, В.Денисов, І. Лукашук, Ю.Рижук, А.Мацко, Л.Красицька тощо.

Невирішені раніше проблеми. Зараз існує досить багато міжнародно-правових актів у сфері захисту прав дітей, але їх наявність не ефективно реалізується. В періоді сьогодення дослідження ніким іще не доведено і не названо причини чому порушуються права дитини, адже даний інститут ще потребує вивчення науковцями.

Метою статті є аналіз міжнародно-правових актів у сфері захисту прав дитини, з'ясування їх ефективності та реалізації, а також вивчення судової практики Європейського Суду з прав людини, виявлення та вирішення проблем міжнародно-правового захисту прав та інтересів дитини на міжнародному рівні.

Виклад основного матеріалу. Дитина є повноцінним членом суспільства, а тому також має права, особливості реалізації яких обумовлені виключно тим фактом, що її фізична та розумова незрілість потребує спеціальної охорони і піклування, включаючи належний правовий захист. Енциклопедичний юридичний словник дає таке коротке визначення прав дитини: «Права дитини – права людини стосовно дітей» [2, с. 47].

Раніше люди не звертали увагу на права дітей як зараз. Дитину розглядали як другорядний матеріал, з якого повинна утворитися повноцінна людина. До думок дитини не прислухались, бо вважали їх незрілими та нераціональними. Дорослі мали повну владу над дітьми, а дітям нічого не залишалось, як сприймати все це як належне, бо необізнаність населення про права та обов'язки дітей, необізнаність самих дітей завжди залишалась і залишається актуальністю нашого суспільства.

У сучасному світі існує розгалужена система міжнародних механізмів щодо захисту прав дитини, що являють собою кілька десятків універсальних і регіональних органів із різним обсягом компетенції.

Питання про необхідність регулювання прав дітей виникло порівняно нещодавно. Роль у цьому зіграли і наслідки Першої світової війни щодо цивільного населення, і зростаючий інтерес до проблеми захисту дітей у більшості країн Європи та Північної Америки. Перша світова війна залишила мільйони дітей у надзвичайно важких умовах. Вже в 1919 році Лігою Націй був

створений Комітет дитячого благополуччя. Комітет займався розробкою заходів, які необхідно було прийняти в відношенні безпритульних дітей, рабства, дитячої праці, торгівлі дітьми та проституції неповнолітніх. У 1920 році Еглантайн Джебб, президент фонду Save the Children та міжнародний Комітет Червоного Хреста вирішили створити Міжнародний Союз Save the Children (Порятуймо дітей). Дуже швидко відділення цієї міжнародної організації у багатьох країнах світу розпочали активну допомогу дітям, які постраждали від війни. У 1924 році за пропозицією Міжнародного союзу порятунку дітей у Женеві Лігою Націй була прийнята Декларація прав дитини. Держави зверталися до цієї декларації лише фрагментарно з окремих питань у сфері охорони прав дитини. Тут не можна не погодитись із думкою Левченко Катерини, яка виходила з того, що власне, з 1924 року, після прийняття Декларації, права дитини увійшли до системи міжнародного права, а сама Декларація стала наріжним каменем всього майбутнього міжнародного розвитку правових ініціатив стосовно прав дитини [7. с. 58].

Як складова частина захисту прав людини, система міжнародного захисту прав дитини склалася тільки після Другої світової війни, а саме після створення Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН), одним з основоположних принципів якої було проголошення поваги до прав і свобод людини без будь-якої дискримінації. Цей принцип був закріплений в преамбулі Статуту цієї організації.

Після створення у 1945 році ООН, у 1948 році було прийнято Загальну декларацію прав людини, в якій зазначалося, що діти повинні бути об'єктом особливого нагляду і допомоги.

У 1957 році Комісія з прав людини розпочала роботу над проектом нової Декларації прав дитини, підготовленим ще на початку 50-х років Радою ООН з економічних і соціальних питань та багатьма громадськими організаціями. У 1959 році Декларація була одностайно ухвалена всіма 78 членами Генеральної Асамблеї ООН у формі резолюції 1386 (XIV), при цьому жоден із документів, прийнятих ООН не приймався одностайно, навіть відома всім Загальна декларація прав людини, а тому можемо зробити висновок, що Декларація прав дитини мала надзвичайний рівень авторитету. Порівняно

з Женевською Декларацією 1924 року, Декларація 1959 року була більш досконалою і широкою. Вона закріпила не лише життєві потреби дитини, але й її потреби у любові та розумінні; наголошувала на необхідності зберігати єдність родини, наданні допологової та післяпологової допомоги матері і дитині, проголошувала право на ім'я і національність [7, с. 58]. Крім того, Декларація передбачала обов'язкову і безкоштовну початкову освіту, заборону дитячої праці до певного віку, право дитини на гру і творчість. Наприклад, Принцип 1 цієї Декларації закріплює: «Дитина має бути наділена всіма зазначеними в цій Декларації правами. Ці права мають визнаватися за усіма дітьми без жодних винятків і без розрізнення чи дискримінації за ознаками раси, кольору шкіри, статі, мови, релігійних, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового стану, народження або іншими обставинами, що стосуються самої дитини чи її сім'ї» [4, с. 1], окрім цього Декларація закріплює ще 9 принципів, які відіграють неабияку роль у захисті прав дітей. Декларація прав дитини – документ, що регулює становище дитини у сучасному суспільстві. Головна ідея цього акту «Добро – дітям».

Документом, де зазначено, що людство зобов'язане дати дітям усе найкраще, надійно забезпечити дитинство, яке гарантує в майбутньому розвиток повнолітніх громадян, стала Конвенція про права дитини, схвалена ООН 20 листопада 1989 р. Дана Конвенція була ратифікована 189 країнами світу, окрім США та деякими іншими.

Преамбула Конвенції ООН про права дитини містить згадку про її основні засади: принципи Хартії ООН (1945), Загальної Декларації прав людини (1948.) і Міжнародних Пактів з прав людини (1966); переконання в тому, що сім'ї повинен бути наданий особливий захист, і що дитина повинна зростати у сімейному оточенні в атмосфері щастя, любові і розуміння; переконання у тому, що дитина повинна виховуватись у дусі ідеалів, проголошених Статутом ООН, і зокрема у дусі миру, гідності, толерантності, свободи, рівності і солідарності; розуміння того, що діти потребують особливого піклування, як це було проголошено у Женевській Декларації прав дитини (1924) і Декларації прав дитини (1959), як

це визнано у Загальній Декларації прав людини (1948), Міжнародних зобов'язаннях щодо прав людини (1966), низці зобов'язань і статутах спеціалізованих агенцій та інших деклараціях (таких, як «Пекінські правила» 1985 року по ювенальній юстиції); визнання того, що є діти, які живуть в особливо важких умовах, і такі діти погребують особливої уваги; визнання важливості традицій і народних культурних цінностей у захисті дітей та забезпеченні їх гармонійного розвитку; визнання важливості міжнародної співпраці [6, с. 1].

Конвенція ООН про права дитина включає в себе 3 частини та 54 статті. Наприклад, стаття 4 зазначає: «Держави-учасниці вживають всіх необхідних законодавчих, адміністративних та інших заходів для здійснення прав, визнаних у цій Конвенції. Щодо економічних, соціальних і культурних прав Держави-учасниці вживають таких заходів у максимальних рамках наявних у них ресурсів і при необхідності в рамках міжнародного співробітництва» [6, с. 4]. **Конвенція містить повний перелік прав дитини:** на життя, на ім'я, на набуття громадянства, на піклування з боку батьків, на збереження своєї індивідуальності, право бути заслуханою у ході будь-якого розгляду, що стосується дитини; право на свободу совісті та релігії; право на особисте та сімейне життя; недоторканість житла; таємницю кореспонденції; право користуватися найдосконалішими послугами системи охорони здоров'я; благами соціального забезпечення; на рівень життя, необхідний для її розвитку т.д. [7, с. 60].

Необхідність охороняти дитину також була передбачена у Міжнародному пакті про громадянські та політичні права 1966 року, Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права 1966 р., документах спеціалізованих установ ООН, таких як МОП, ЮНЕСКО, ВОЗ тощо.

Н.В.Коломоець дійшла думки, що важливе значення для правового забезпечення прав дитини мають також ухвалені : а) Радою Європи – Європейська соціальна хартія (1996 р.), Конвенція про кіберзлочинність (2001 р.), Конвенція до протидії торгівлі людьми (2005 р.), Конвенція про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального розбещення (2007 р.); б) Європейським Союзом – Хартія

Європейського Союзу про основні права (2000 р.); в) Міжнародною організацією праці – Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці (1999 р.) [5, с. 103].

Ю.О.Трестер доцільно зауважила, що в країнах ЄС більше 19 % дітей піддаються фізичному насиллю в сім'ї. Збільшилась кількість судових справ, пов'язаних з сексуальним насиллям над дітьми, в тому числі з боку представників католицької церкви та високопоставлених чиновників. Зокрема, такі випадки були зафіксовані у Австрії, Нідерландах, Португалії та Бельгії. Лише 10 з 28 країн ЄС ратифікували Конвенцію Ради Європи про захист дітей від експлуатації та наруги сексуального характеру. Розглядаючи окремі держави, можна виокремити ряд проблем, що характерні саме для них. Так, в Польщі досить гостро стоїть питання захисту прав дітей-біженців. Центри для тимчасового перебування цих дітей здебільшого переповнені, в них відмічається нестача харчування та медичної допомоги. Окрім того, потребують підвищення кваліфікації вчителі та вихователі, що працюють з дітьми-біженцями в Польщі. Значні проблеми щодо забезпечення прав дитини присутні і в українському соціумі. Зокрема, в Україні нараховуються 98 тисяч дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, що складає 1,2% від дитячого населення, 67 тисяч дітей виховується в більш ніж 600 інституціях, 31,3% сімей з дітьми живуть за межею бідності, що є однією із основних причин розлучення дітей з їхніми батьками і призводить до збільшення кількості дітей, які залишаються без піклування батьків. Щороку близько 8 тисяч дітей «втрачає» батьків через позбавлення останніх їхніх батьківських прав. Поза увагою держави залишаються діти, у яких є ризик бути вилученими з сім'ї і потрапити до інтернатних закладів різних типів [10, с. 2].

Рада Європи в своїй стратегії про права дитини, перерахувала декілька проблем порушення прав дитини і шляхи їх вирішення, наприклад, те, що вона буде промотувати Європейську соціальну хартію як ключовий набір мінімальних стандартів захисту прав сімей і дітей, що особливо актуально в період заходів жорсткої економії. Особлива увага буде приділятися подальшому впровадженню

висновків і рішень Європейського комітету з соціальних прав щодо положень, які належать до прав дітей тощо [9, с. 8].

Захист прав дітей також врегульовано на регіональному рівні. Наприклад, прийнята Лігою арабських держав в 2004 році Арабська хартія прав людини — міжнародний договір, основою якого є ісламські норми, (перша версія хартії була прийнята в 1994 році) містить *de facto* захищеність прав дітей. В Африці основні права дітей з урахуванням винятковості ситуації на континенті визначає Африканська хартія з прав і благополуччя дитини, цей документ набув чинності у 1999 році.

Що стосується міжнародно-правового захисту прав дитини у практиці Європейського Суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), то практику ЄСПЛ слід розглядати з урахуванням принципів правового статусу дитини. Виділяють принципи правового статусу дитини, які впливають з міжнародно-правових документів зазначених нами вище, перш за все такі принципи як: рівноправність дітей, право дитини висловлювати свою думку, викладати інформацію про свої проблеми, принцип збереження індивідуальності дитини, принцип відповідальності батьків за виховання і розвиток дитини та інші.

На сьогодні наявні численні рішення ЄСПЛ щодо питань, які пов'язані із захистом прав дитини, що ґрунтуються як на положеннях Європейської конвенції про захист прав людини, Загальної декларації прав людини, так і на положеннях Конвенції про права дитини.

Слід звернутись і до Стратегії Ради Європи з прав дитини (2016-2021), яка закріплює, що прецедентне право Європейського суду з прав людини ілюструє безліч ситуацій, в яких права дітей перебувають під загрозою. В останні роки Суд встановив ряд порушень Європейської конвенції з прав людини по відношенню до дітей, наприклад, статті 8 (право на повагу до приватного і сімейного життя), статті 9 (свобода думки, совісті і релігії), а також статті 14 (заборона дискримінації) тощо [9, с. 6].

Розглянемо Практику ЄСПЛ у справах пов'язаних із захистом прав і свобод дитини. По-перше, традиційно велика увага приділяється справам, пов'язаним з визначенням місця проживання дитини, а також з реалізацією права на спілкування з нею не тільки батьків, але й

інших родичів: дідусів, бабусь. Принцип 6 Декларації прав дитини, проголошеної Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1959 р. передбачає, що дитина, для повного і гармонійного розвитку її особи, потребує любові і розуміння. Вона повинна, якщо це можливо, зростати під опікою і відповідальністю своїх батьків і в усякому разі в атмосфері любові і моральної та матеріальної забезпеченості; малолітню дитину не слід, крім тих випадків, коли є виняткові обставини, розлучати зі своєю матір'ю [4, с. 6].

Як впливає з правової позиції ЄСПЛ викладеної в п. 95 рішення від 8 квітня 2004 р. у справі «Хазе проти Німеччини», сам по собі той факт, що дитина може бути поміщена в більш сприятливу для її виховання середу, не виправдовує примусові заходи щодо відібрання її у біологічних батьків; потрібна наявність інших обставин, які свідчать про необхідність такого втручання у право батьків на сімейне життя разом з їхньою дитиною, яке закріплене у ст. 8 Конвенції про захист прав людини [8, с. 30].

У справі «Аманалакьоай проти Румунії» у зв'язку зі скаргою про розрив відносин між дитиною і батьком, який зберігає батьківські права, після відмови дідуся і бабусі у поверненні дитини суд визнав порушеними вимоги ст. 8 Конвенції. Дідусь і бабуся позбавляли заявника можливості здійснення батьківських прав та опіки над дочкою. Відмовляючи в поверненні дитини заявнику, національні суди посилалися в своїх рішеннях на матеріальні умови, які забезпечував заявник, і на його поведінку, а також на потенційну складність інтеграції дитини в її нову сім'ю і на інтеграцію дитини в оточення її бабусі і дідуся, до яких вона глибоко прив'язалася. Однак той факт, що дитина могла бути поміщена у більш сприятливе середовище для її виховання, сам по собі не виправдовує її видалення з-під опіки біологічних батьків. У цій справі заявник мав постійне житло і нормальні матеріальні умови. Європейський суд неодноразово зазначав, що ст. 8 Конвенції включає право батьків на те, щоб було вжито заходів, спрямованих на возз'єднання з їхньою дитиною, а також зобов'язання національних властей вжити подібних заходів. Це відноситься не тільки до справ, що стосуються обов'язкового призначення опіки державою і вживання заходів стосовно опіки, але також і до справ, коли між

батьками і / або іншими членами сім'ї дитини виникають суперечки з питання спілкування і проживання дитини (рішення у справі «Хокканен проти Фінляндії» від 23 вересня 1994 р.) [8, с. 33].

Деякі прецедентні рішення ЄСПЛ зачіпають питання встановлення батьківства і захист інтересів позашлюбних дітей. Наприклад, в рішенні від 7 травня 2009 р. "Калачова проти Росії" заявниця оскаржила відмову російських судів встановити факт походження її позашлюбної дитини від біологічного батька на підставі експертизи ДНК. ЄСПЛ вказав, що на сьогоднішній день аналіз ДНК є єдиним науковим методом точного встановлення батьківства конкретної дитини; і його доказова цінність істотно перевищує будь-які інші докази, представлені сторонами для підтвердження або спростування їх близьких відносин [8, с.36].

У справі «Каутцор проти Німеччини» заявник припускав, що він був біологічним батьком дочки своєї колишньої дружини, народженої у березні 2005 р. Колишня дружина заявника проживає з новим співмешканцем, який визнав батьківство щодо її дочки у травні 2006 р. Пізніше у пари з'явилося двоє спільних дітей, і вони уклали шлюб. Заявник висловив своїй колишній дружині бажання мати доступ до дитини і визнати його батьківство. Заявник подав позов про встановлення батьківства, який був відхилений на тій підставі, що між дитиною та її юридично визнаним батьком існували соціальні та сімейні зв'язки і, оскільки у дитини вже був законний батько, заявник не мав права на встановлення свого батьківства шляхом проведення генетичних аналізів. Заявник подав скаргу про відмову німецьких судів в праві на оспорювання батьківства іншого чоловіка і на те, що він був підданий дискримінації, на підставі ст. 8 окремо і в сукупності зі ст. 14 Конвенції Як встановив ЄСПЛ, порушення статей 8 і 14 Конвенції були відсутні, оскільки, з одного боку, держави зобов'язані розглянути питання про те, чи відповідає встановлення відносин з біологічним батьком найкращим інтересам дитини, наприклад, шляхом надання права на контакт з дитиною, а процедура для встановлення біологічного батьківства без формального оскарження батьківства визнаного батька в європейському законодавстві відсутня. Таким чином, ЄСПЛ прагне в питанні встановлення батьківства врахувати не тільки

інтереси біологічного батька, але й перш за все, інтереси самої дитини [8, с. 38].

Вдало зазначила Красицька Л.В., що позиція ЄСПЛ щодо захисту прав дитини полягає в наступному:

-під час розгляду спору пріоритет мають не інтереси батьків, а інтереси дитини;

-діти, народжені у шлюбі і діти народжені поза шлюбом, є рівними у своїх правах [3, с. 85].

Висновки. Таким чином, рішення ЄСПЛ поряд із міжнародно-правовими актами тісно взаємодіють у напрямі міжнародно-правового захисту прав дитини, так як вони об'єднані єдиною метою: сприяти захисту порушених прав, а також забезпечити реалізацію прав дитини спираючись на усі міжнародні стандарти, що є чинними на сьогодні.

Отже, проаналізувавши міжнародно-правові акти з прав дитини, можемо стверджувати про існування тенденції визнання міжнародною спільнотою за дитиною значного масиву її прав та інтересів, а також про напрацювання ефективного механізму їх захисту, проте, незважаючи на це, мають місце порушення. Існування актів, які регулюють зазначене нами питання, не гарантує ефективну реалізацію прав дітей, а тому хочу запропонувати такі шляхи вирішення цієї проблеми:

1) необхідно створити компетентний орган, який буде здійснювати контроль за державами, щоб ті не порушували міжнародні стандарти прав дитини;

2) посприяти глобальному перегляду сутності поняття «права дитини»;

3) забезпечити розвиток прав дітей та належний захист в разі їх порушення як міжнародними судовими установами, так і національними судами;

4) підвищити ефективність профілактичної та роз'яснювальної роботи серед батьків з метою запобігання жорстокому поводженню з дітьми;

5) удосконалити процедури щодо виявлення дітей, які зазнали сексуальної експлуатації та інших форм жорстокого поводження з ними;

6) створити системи реабілітації та реінтеграції дітей, які потерпіли від торгівлі ними.

Список використаних джерел:

1. Бариська Я.О., Біровчак А.В., Кошеля Ю.В. Механізм захисту прав дитини в міжнародному праві. *Серія ПРАВО*. Випуск 33. Том 2. 2015. 182 с.
2. Азаров Д.С., Акуленко В.І., Александров Ю.В., Алікіна Н.В., Андрійко О.Ф. та ін. Великий енциклопедичний юридичний словник; за ред. Ю.С. Шемшученка; Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, Київ. ун-т права. 2012. 43 с.
3. Волкова Н.П. Міжнародно-правовий захист сімейних прав та інтересів дитини Європейським судом із прав людини. *Національний юридичний журнал: Теорія і практика*. 2018. 84 с. URL: <http://jvestnik-c.donnu.edu.ua/article/view/4221>.
4. Декларація прав дитини: прийнята резолюцією 1386 (XIV) Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1959 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_384.
5. Коломоєць Н.В. Міжнародні стандарти як основа захисту прав дитини на національному рівні. *Вісник ХНУВС*. № 3 (70). 2015. 100 с. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.
6. Конвенція про права дитини: прийнята резолюцією 44/25 Генеральної Асамблеї ООН, від 20 листопада 1989 року та набула чинності 2 вересня 1990 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_021.
7. Левченко К.Б. Двадцять років Конвенції ООН про права дитини. Інформаційний портал Харківської правозахисної групи. 2009. 57 с. URL: <http://khpg.org/index.php?id=1258983351>.
8. Практика Європейського суду з прав людини у справах, пов'язаних із захистом прав і свобод дитини. Українське право – інформаційне агенство. 2016. 28 с. URL: https://ukrainepravo.com/international_law/european_court_of_human_rights/praktyka-evropeys%60kogo-sudu-z-prav-lyudyny-u-spravakh-pov-yazanykh-iz-zakhystom-prav-i-svobod-dytyny/.
9. Стратегія Ради Європи з прав дитини (2016-2021). 2016. 1-24 с. URL: http://lastrada.org.ua/ucsp_file.php?c=IDrJbXpk4UmhzRjeaNob3KGhUvD0s.
10. Трестер Ю.О. Міжнародні механізми захисту прав дітей. *Електронний журнал Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 9. 2013. 1-4 с. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=632>.

References:

1. Baryska Ya.O., Birovchak A.V., Koshelia Yu.V. Mekhanizm zakhystu prav dytyny v mizhnarodnomu pravi. *Seriia PRAVO*. Vypusk 33. Tom 2. 2015. 182 s.
2. Azarov D.S., Akulenko V.I., Aleksandrov Yu.V., Alikina N.V., Andriiko O.F. ta in. Velykyi entsyklopedychnyi yurydychnyi slovnyk; za red. Yu.S. Shemshuchenka; Nats. akad. nauk Ukrainy, In-t derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho, Kyiv. un-t prava. 2012. 43 s.
3. Volkova N.P. Mizhnarodno-pravovyi zakhyst simeinykh prav ta interesiv dytyny Yevropeiskym sudom iz prav liudyny. *Natsionalnyi yurydychnyi zhurnal: Teoriia i praktyka*. 2018. 84 s. URL: <http://jvestnik-c.donnu.edu.ua/article/view/4221>.
4. Deklaratsiia prav dytyny: pryiniata rezoliutsiieiu 1386 (KhIV) Heneralnoi Asamblei OON vid 20 lystopada 1959 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_384.
5. Kolomoiets N.V. Mizhnarodni standarty yak osnova zakhystu prav dytyny na natsionalnomu rivni. *Visnyk KhNUVS*. № 3 (70). 2015. 100 s. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.
6. Konventsiiia pro prava dytyny: pryiniata rezoliutsiieiu 44/25 Heneralnoi Asamblei OON, vid 20 lystopada 1989 roku ta nabula chynnosti 2 veresnia 1990 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_021.
7. Levchenko K.B. Dvadsiat rokiv Konventsii OON pro prava dytyny. Informatsiinyi portal Kharkivskoi pravozakhysnoi hrupy. 2009. 57 s. URL: <http://khpg.org/index.php?id=1258983351>.
8. Praktyka Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u spravakh, pov'iazanykh iz zakhystom prav i svobod dytyny. *Ukrainske pravo – informatsiine ahenstvo*. 2016. 28 s. URL: https://ukrainepravo.com/international_law/european_court_of_human_rights/praktyka-evropeys%60kogo-sudu-z-prav-lyudyny-u-spravakh-pov-yazanykh-iz-zakhystom-prav-i-svobod-dytyny/.

9. Stratehiiia Rady Yevropy z prav dytyny (2016-2021). 2016. 1-24 s. URL:http://lastrada.org.ua/ucp_file.php?c=lDrJbXpk4UmhzRjeaNob3KGhUvD0s.
10. Trester Yu.O. Mizhnarodni mekhanizmy zakhystu prav ditei. *Elektronnyi zhurnal Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. № 9. 2013. 1-4 s. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=632>.